

Təbib

Təsisçi: Azərbaycan Tibb Universiteti

Qəzet 1933 - cü ildən çıxır.

№ 02 (1577) 31 yanvar 2014 - cü il

Qiyməti 40 qəpik

Bu sayımızda

ATU-da qış imtahan sessiyası başa çatmaqdadır

səh. 4

Ağ ciyər xəstəlikləri tibbin global problemlərindən biridir

səh. 6

Virtual imtahan sisteminin üstünlüyü nədədir?

Yeni sistem şəffaflığa nə dərəcədə təkan verəcək?

5

Aclığın yaranma səbəbləri

5

Möcüzə xaş

(Oynaqlar üçün gel - balzam) Naturalistin qeydləri. (XX əsrin əvvəllərinə aid qəzet məqaləsindən parça)

7

Türkiyəli alimlər tibbdə inqilabi nailiyyət əldə ediblər

7

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham ƏLİYEV:

«Mən istəyirəm ki, hər bir insan yaxşı yaşasın, hər bir insanın maddi imkanları artsın, uşaqlar yaxşı məktəblərdə oxusunlar, müəllimlər yaxşı məktəblərdə dərs desinlər. Həkimlər gözəl xəstəxanalarda işləsinlər və insanlarımız da sağlam olsunlar».

«Azərbaycan müasir güclü dövlətə çevrilməlidir. Bunu etmək üçün bizim bütün imkanlarımız var. Həm iqtisadi, həm siyasi imkanlar, həm də insanların intellektual səviyyəsi, dövlət siyasəti, dövlətin iradəsi və açıq-aydın görünən gələcəyin üfüqləri».

«Əsas məsələ odur ki, biz dünyada mövcud olan ən müsbət təcrübəni götürək, Azərbaycanda tətbiq edək, mövcud olan vəziyyətə uyğunlaşdıraq. Beləliklə, gənc nəsil peşəkar kadrlara çevriləcəkdir. Təhsil bizim gələcəyimizdir, inkişaf perspektivlərimizi müəyyən edən ən başlıca sahədir»

BÖYÜK ELMİ ŞURADA

Yanvarın 28-də Böyük Elmi Şuranın 2014-cü ildə ilk yığıncağı keçirildi. Yığıncağı açan universitetin rektoru, millət vəkili, akademik Əhliman Əmiraslanov şura üzvlərini yeni il münasibətilə təbrik etdi.

Biofiziki və bioüzvi kimya kafedrasının dosenti, 8 il əczaçılıq fakültəsinə rəhbərlik etmiş Xəlil Xəlilovun xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad olundu. Bundan sonra gündəlikdə duran məsələlərin müzakirəsinə

başlandı. Əvvəlcə "ATU-nun əczaçılıq fakültəsində tədrisin vəziyyəti və gənc mütəxəssislərin hazırlanmasının yaxşılaşdırılması işində kollektiv qarşısında duran vəzifələr" barədə fakültənin dekanı, professor Tahir Süleymanovun hesabatı dinlənildi. Fakültənin professor-müəllim heyəti və tələbələrini respubli-

(davamı səh. 3-də)

20 YANVAR ŞƏHİDLƏRİNİN XATİRƏSİ ANILIB

Yanvarın 16-da Azərbaycan Tibb Universitetinin Tədris Cərrahiyyə Klinikasının konfrans zalında 20 yanvar faciəsinin 24-cü ildönümünə həsr olunmuş anım mərasimi keçirilib.

Tədbiri universitetin rektoru, Milli Məclisin deputatı, akademik Əhliman Əmiraslanov açaraq ötən əsrin 90-cı ilində Azərbaycanın müstəqilliyi, ölkəmizin azadlığı uğrunda küçələrə çıxmış insanlara qarşı çox dəhşətli vəhşiliklərin törədildiyini, əliyalın insanlara ağır silahlardan atəş açıldığını, qocalara, uşaqlara da rəhm edilmədiyini xatırladı: "Qorbaçov Bakıda fəvqəladə vəziyyət elan edilməsi ilə bağlı fərman imzalamasını onunla əsaslandırmışdır ki, guya Azərbaycanda rus əhalisinə qarşı böyük təhlükə yaranıb. Onlara qarşı ağır cinayətlər törədilir. Ona görə də imperiyanın ordusu Azərbaycana yeridilir. O vaxt biz Moskvada idik. Mərkəzi

televiziya da təxribat xarakterli məlumatlar yayır, faciənin miqyasını kiçiltməyə çalışırdılar. Azərbaycanla əlaqə yaratmaq isə mümkün deyildi. Ölkə daxilində də müəyyən qüvvələr dəqiq informasiyanın dünya ictimaiyyətinə çatdırılmasına mane olurdular. Həmin günlərdə azadlıq mücadiləsinə qalxmış xalqın iradəsini qırıb böyük imperiyanı saxlamaq istəyirdilər. Amma xalqın iradəsi, mərdliyi sayəsində bu planlarını reallaşdırmağı bacarmadılar".

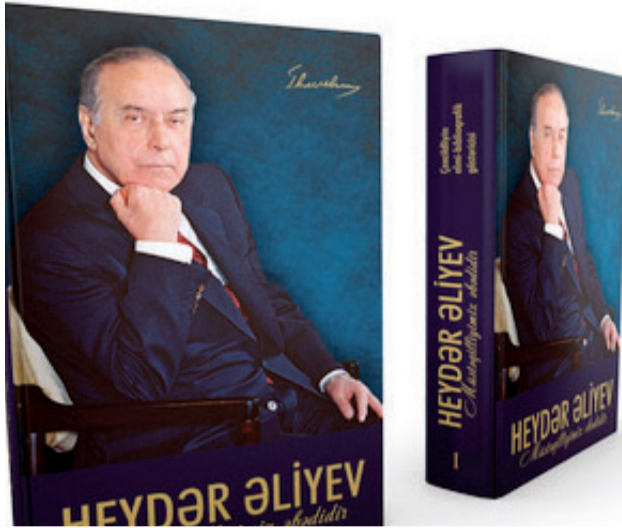
Rektor bildirib ki, o dövrdə siyasi rəhbərlikdən kənarlaşdırılan xalqımızın dahi oğlu, ümummilli lider Heydər

(davamı səh. 3-də)

Ümummilli lider Heydər Əliyevin zəngin irsini əks etdirən iki cilddən ibarət "Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir" çoxcildliyinin elmi-bibliografik göstəricisi çap edilmişdir

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) Mərkəzi Elmi Kitabxanası ümummilli lider, görkəmli siyasi və dövlət xadimi Heydər Əliyevin zəngin irsini əks etdirən iki cilddən ibarət "Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir" çoxcildliyinin elmi-bibliografik göstəricisini hazırlayaraq "Şər-qərb" nəşriyyatında çap etdirmişdir.

AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasından AzərTAc-a bildirmişlər ki, bibliografik göstəricinin 1-ci cildində "Heydər Əliyev. Müstəqilliyimiz əbədidir" çoxcildliyində əks olunmuş siyasi, ictimai və sosial əhəmiyyətə malik materiallar "Dövlətçilik, müstəqillik və demokratiya", "Milli təhlükəsizlik", "Ordu quruculuğu", "Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi", "İqtisadiyyat", "Neft strategiyası", "Aqrar siyasət", "Elm və təhsil", "Mədəniyyət, ədəbiyyat, dil, incəsənət", "Bədən tərbiyəsi və idman", "Tibb və səhiyyə", "Milli mənəvi dəyərlər", "Qadın və ailə", "Uşaq və gənclər" bölmələrində, 2-ci cildində isə "Dünya azərbaycanlıları", "Dövlətlərarası münasibətlər, beynəlxalq təşkilatlar",

"Tarix və tarixi hadisələr", "Azərbaycanın şəhərləri və bölgələri" bölmələrində təqdim edilir. Ən yaxın və şanlı tariximizin araşdırılması, Heydər

Əliyev dühasının Azərbaycan tarixindəki təkrarsız xidmətlərini öyrənmək üçün nəzərdə tutulan bibliografik göstəricidə, eyni zamanda, Ümummilli Liderin səhhəti ilə bağlı mütəmadi Azərbaycan ictimaiyyətini məlumatlandıran Azərbaycan Prezidentinin Mətbuat Xidmətinin məlumatlarına da xüsusi bölmədə yer verilmişdir.

Külliyyatın buraxılışına məsul Azərbaycan Respublikası Prezident Administrasiyasının rəhbəri, akademik Ramiz Mehdiyev sonuncu cildə əks olunan "Azərbaycanda müstəqil dövlətçiliyi yaradan və yaşadan – ümummilli lider Heydər Əliyevin qadir siyasətidir" və bibliografik göstəricinin hazırlanması layihəsinin rəhbəri, akademik Akif Əlizadənin "XX əsrin qüdrətli siyasi lideri" məqalələri də bibliografik göstəricidə xüsusi yer tutur.

AMEA rəyasət heyətinin qərarı ilə çap olunan bibliografik göstəricinin elmi redaktoru, akademik İsa Həbibbəyli, tərtibçi-müəllifi filologiya üzrə elmlər doktoru Aybəniz Əliyeva-Kəngərliyədir.

(əvvəlki səh. 1-də)

Əliyevin Azərbaycanın Moskvadakı daimi nümayəndiliyinə gələrək kəskin bəyanat verməsi, günahkarların cəzalandırılmasını tələb etməsi nəticəsində faciənin səbəbləri haqqında həqiqi informasiyalar bütün dünyaya çatdırıldı. Məhz ulu öndər 1993-cü ildə hakimiyyətə gəldikdən sonra 20 yanvar faciəsinə hüquqi, ictimai-siyasi qiymət verilməsi mümkün oldu".

Qanlı 20 yanvarın Azərbaycan xalqının yaddaşında ayrı-

Tələbələr, tibb işçilərinin köməyi ilə lampa və şam işığına əməliyyat etməli olduq".

O vaxt baş həkim işləyən Cahangir Əli oğlunun, professor Çərəkz Cəfərovun, akademik Adilə Namazovanın xidmətlərini xüsusi qeyd edən H.Bağırov dünyasını dəyişən professor Bəybala Abasov, Mirzəxan Əliyev, Nadir Qurbanzadə, Vaqif Yusubov, Vaqif Rüstəmov və İkrəm Abbasova Allahdan rəhmət diləyib.

H.Bağırov Azərbaycanın azadlığını, şərəf və ləyaqətini hər şeydən uca tutaraq şəhidlik zirvəsinə yüksələn Vətən övladlarının ruhu qarşısında baş əydiyini deyib. Dövlət baş-

cı il yanvarın 19-dan 20-ə keçən gecə amansızcasına qətlə yetirilən günahsız insanların xatirəsini gənclərin daim əziz tutduqlarını, eyni zamanda öz ölkəsinin, xalqının müstəqilliyi yolunda şəhid olanlarla qürur duyduqlarını bildirib: "20 yanvar faciəsi həm də xalqımızı daha sıx birləşdirdi. Artıq müstəqil Azərbaycanımızın müstəqil və azad vətəndaşlarıq. Müstəqilliyimizin əbədi olduğunu bütün dünyaya sübut edəcəyik".

Azərbaycanın hər bir övladının bu hadisə haqqında saatlarla danışa biləcəyini vurğulayan Ə.Əmiraslanov bir daha xatırladı ki, həmin gün xalqımız ən dəyərli övladlarını

20 YANVAR ŞƏHİDLƏRİNİN XATİRƏSİ ANILIB

çısı İlham Əliyevin görüşünə gələn xarici qonaqların şəhidlərimizin şərəfinə ucaldılmış abidənin önündəki məşəlin qarşısında baş əyməsini isə 20 yanvar faciəsinə artıq beynəlxalq aləmin biganə qalmaması kimi qiymətləndirib.

Ümumi cərrahiyyə kafedrasının professoru Cabbar Hacıyev 20 yanvardan söz düşəndə həmişə gözünün önünə qırmızı qərənfillərin gəldiyini deyib: "Tələbək illərində mənə qərənfilə qarşı bir simpatiya vardı. Ad günlərində, 8 Martda kimisə təbrik edəndə qərənfil alardıq, həm qırmızı qızılgülə nisbətən ucuz idi, həm də gəncliyin simvolu sayılırdı. Hər dəfə qərənfil alanda yadıma yadıma rəhmətlik Nüsret Kəsəmənlinin şeiri düşürdü: "İndi sevənlər üçün bir qərənfil dəbdədi, Yumul, bəndövşəm, yumul!"

Yeni qərənfilə bir mehəbbət gülü kimi baxırdıq. Ancaq 20 yanvarda Azərbaycana, Bakıya tək cə mermi, güllə yağışı yağmadı, eyni zamanda qırmızı qərənfil yağışı yağdı. Qısa müddətdə bütün Azərbaycan, Bakı şəhid qanı hopmuş qərənfillərə büründü. Bu günlərdə qərənfilə münasibətim dəyişdi. Şəhid gülü oldu, mehəbbət gülü yox. İndi isə Məmməd Aslanın "Ağla, qərənfil, ağla" şeirini xatırlayıram:

*Sinələr güllə-güllə,
Qan axır, dönür güllə.
Qərənfillər ağlayır
Düşməna güllə-güllə,
Ağla, qərənfil, ağla!*

*Bəxti asılan qıza,
Hünəri aslan qıza,
Toyu yas olan qıza
Ağla, qərənfil, ağla.*

*Bu təklənmiş şirlərə,
Bu arxasız ərlərə,
Bu talesiz nərlərə
Ağla, qərənfil, ağla!*

*Xeyrə şər üstün gəldi,
İnilti ün gəldi...
Ağlamalı gün gəldi,
Ağla, qərənfil, ağla!"*

O gecə yarallılara yardım göstərən həkimlərə, tibb işçilərinə də atəş açıldığını söyləyən professor Tibb Universitetinin müəllim və tələbələrindən fədakarlığını xüsusi qeyd edib: "Qəzeti yandırıb işığında əməliyyat aparırdılar. Qorxu yox idi ki, oksigen balonu partlaya bilər. Çox şükür ki, bu gün müstəqillik, Azərbaycanın sükani etibarlı ellərdedir".

II müalicə-profilaktika fakültəsinin II kurs tələbəsi Xatun Məmmədova tələbələr adından çıxış edərək 1990-

itirdi. Böyük itkilərə baxmayaraq əsas təsəllimiz bugünkü müstəqil Azərbaycanımızdır. Şəhidlərimizin qanı bahasına və Azərbaycan xalqının iradəsi, ulu öndərimizin apardığı istər xarici, istər daxili siyasət sayəsində ölkəmiz dünyanın inkişaf etmiş ölkələri arasında öz layiqli yerini tutur. Möhtərəm prezidentimiz İlham Əliyevin uğurlu siyasəti inkişaf tempini daha da sürətləndirib. Mənə elə gəlir ki, gənclərimiz də yaradılan şəraitə qədirdənliklə yanaşaraq qan yaddaşımıza çevrilən hadisələrdən nəticə çıxarmalıdırlar.

Düşmənlərimiz Azərbaycana qarşı irimiqyaslı işlər aparırlar. Dünən biz Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyətinin iclasında multimedia, internet vasitəsilə yayılan qərəzli yazıları müzakirə edirdik. Azərbaycandakı internet resurslarının 5/1-nin olmadığı Ermənistanın dünya miqyasında yerləşdirdiyi yazıların say nisbəti bizimlə müqayisədə xeyli çoxdur. Özü də bu yazıları yerləşdirənlər və yayanlar gənclərdir.

Təəssüflər olsun ki, bizim bəzi gənclər haqlı mövqeyimizi dünyaya çatdırmaq əvəzinə Azərbaycandan kənarda düşmən dəyirmanına su tökürlər. Bu insanlar ermənilərə və onların havadarlarına əsas verirlər ki, Azərbaycanın, Qarabağın tarixinə dair qeyri-obyektiv məlumatlar yaysınlar, hətta məşhur şair və yazıçılarımızın başqa xalqlara mənsub olmasını sübut etməyə cəhd göstərsinlər.

Gəncləri milli əhəmiyyət kəsb edən məsələlərdə ayıq-sayıq olmağa çağıran akademik bu istiqamətdə atılan hər bir addımı həm də şəhidlərimizin müqəddəs ruhuna sonsuz ehtiram kimi dəyərləndirib.

A.KAMRANOĞLU

(əvvəli səh. 1-də)

kamızın bütün sahələrində nəzərə çarpan tərəqqiyə ürəkden sevindiklərini bildiren dekan bildirdi ki, kollektivin bütün üzvləri ümummilli liderimiz, ulu öndər Heydər Əliyev irsini və ideyalarını bu gün müvəffəqiyyətlə həyata keçirən möhtərəm prezidentimiz İlham Əliyev cənablarının ölkəmizdə elmin inkişafı, elmi-texniki potensialın qorunub saxlanması və modernləşdirilməsi, elm, təhsil və səhiyyə sahəsində yüksək ixtisaslı kadrların hazırlanması, onlara daim dövlət qayğısının göstərilməsi, cəmiyyətdə alimlərin, səhiyyə və təhsil işçilərinin nüfuzunun artırılması istiqamətində atdığı addımlardan ruhlanaraq öz vəzifələrini daha məsuliyyətlə yerinə yetirməyə çalışırlar.

Fakültənin dekanı bütövlükdə imtahan nəticələrinin yaxşılaşmasını söyləyərək bu vəziyyəti çox hörmətli rektorumuz akademik Ə.Əmiraslanovun birbaşa təşəbbüsü ilə imtahanların test üsulu ilə Virtual Test Mərkəzində aparılması ilə əlaqələndirdi.

Dərs buraxma hallarına xüsusilə fakültədə təhsil alan xarici tələbələr arasında daha çox rast gəlinir. Bunu nəzərə alaraq, fakültə dekanlığı xarici tələbələr dekanlığı, tələbələrin sayca üstünlük təşkil etdiyi İran İslam Respublikası, Türkiyə Cümhuriyyəti və İraq Respublikasının Azərbaycanadakı səfirliklərinin eməkdaşlarının iştirakı ilə fakültədə təhsil alan bütün xarici tələbələrlə görüşlər keçirilmiş, burada tələbələrlə tam səmimi söhbətlər aparılmışdır ki, bunun da nəticəsində dərs buraxma hallarının sayı nisbətən azal-

da 100-ə qədər dərman bitki növlərinin becərilməsi üçün tədbirlər görülmüşdür.

Fakültə kollektivinin bundan sonra da bütün bilik və bacarıqlarını yüksək ixtisaslı, mənəvi cəhətdən saf, müstəqil respublikamıza və xalqımıza sədaqətlə xidmət edəcək mütəxəssislərin hazırlanması işinə sərf edəcəklərinə əminliyini bildirdi.

Məruzə ətrafında çıxış edən kafedra müdirləri Qaibverdi İsgəndərov, Musa Qəniyev, Məhbubə Vəliyeva və Zakir Qarayev hesabı qənaətbəxş qiymətləndirməklə bərabər əsas diqqəti mövcud problemlərə yönəldilər və təkliflərini irəli sürdülər.

Müzakirələrə yekun vuran Ə.Əmiraslanov hesabının maraqlı, təqdimat formasının isə akademik səviyyədə olduğunu bildirərək

BÖYÜK ELMİ ŞURADA

O, 2012-ci ilin iyun ayında fakültə dekanı seçildiyini diqqətə çatdıraraq hesabının 2012/2013-cü tədris ili və 2013/2014-cü tədris ilinin payız semestrini əhatə edəcəyini dedi.

Fakültə dekanı qeyd etdi ki, fakültənin nəzdində 8 kafedra fəaliyyət göstərir. Hazırda əczaçılıq fakültəsində 117 nəfər professor-müəllim heyəti çalışır. Fakültə eməkdaşlarından 1 nəfər Azərbaycan MEA-nın müxbir üzvü, 16 nəfər professor, 38 nəfər dosent, 36 nəfər baş müəllim və 27 nəfər assistentdir. Bundan başqa 16 ştat vahidi baş laborant fəaliyyət göstərir. Ümumiyyətlə, fakültədə çalışan professor-müəllim heyətinin 78,6%-i elmi dərəcəlidir.

T.Süleymanov 2013/2014-cü tədris ilinin payız semestrində fakültədə ümumilikdə 354 nəfər tələbənin, bunlardan 272 nəfərin Azərbaycan, 17 nəfərin rus, 65 nəfərin isə ingilis bölməsində təhsil aldığını dedi.

Azərbaycan Respublikasının 2005-ci ilin may ayından etibarən Boloniya prosesinə qoşulduğunu, o cümlədən Tibb Universitetinin əczaçılıq fakültəsində də kredit sistemi əsasında tədrisə başlanıldığını xatırladan məruzəçi bildirdi ki, hesabat dövründə fakültə dekanlığı tərəfindən müvafiq işlər görüldükdə tələbələr arasında kredit sisteminin mahiyyəti barədə izahat işləri aparılmışdır. Kurslar üzrə ən yüksək kəmiyyət və keyfiyyət göstəriciləri IV kursda qeydə alınmış, kəmiyyət göstəricisi 88,8%, keyfiyyət göstəricisi 57,5% təşkil etmişdir. İmtahanların mərkəzləşdirilmiş qayda-da, bilgisayarlarla aparılması bütün kurslar üzrə həm kəmiyyət, həm də keyfiyyət göstəricilərinə ciddi müsbət təsir göstərmişdir. Kurslar üzrə ən aşağı kəmiyyət və keyfiyyət göstəriciləri III kursda (müvafiq olaraq 68,1% və 19,5%) qeydə alınmışdır.

mışdır.

Elmi-tədqiqat işlərinin müəllimlərin elmi-pedaqoji səviyyəsinin yüksəldilməsində vacib rolunu nəzərə alaraq, professor-müəllim heyətinin elmi fəaliyyətinə daim diqqət yetirilir.

Fakültə eməkdaşları Respublikamızda və bir sıra xarici ölkələrdə keçirilən elmi konfranslarda, konqreslərdə və simpoziumlarda iştirak edib məruzələrlə çıxış etmişlər. 2012-2013-cü illərində fakültənin tabeliyində olan kafedra eməkdaşları tərəfindən 163 elmi və tədris-metodik iş çap edilmişdir ki, bunlardan 8-i dərslik, 5-i dərs vəsaiti, 51-i jurnal məqaləsi və 97-i müxtəlif məcmuələrdə və konfranslarda çap olunan elmi işlər olmuşdur.

ATU-nun Əczaçılıq fakültəsi eməkdaşları tərəfindən ayrı-ayrı dərman formalarının texnologiyasına aid müəyyən işlər vardır, lakin müvafiq cihaz və avadanlıqların olmaması səbəbindən təcrübəyə tətbiqi üçün elmi tədqiqatlar tam həyata keçirilə bilmir. Bu göstərilənlərdən belə nəticəyə gəlmək olar ki, respublikada əczaçılıq elminin və sənayesinin inkişafı üçün müasir avadanlıq və cihazlarla təmin edilmiş laboratoriyaların təşkili labüddür.

Yüksək ixtisaslı həkim mütəxəssislərin hazırlanması prosesində tələbələrin elmi-tədqiqat işlərinə cəlb olunmasının əhəmiyyətindən danışan dekan qeyd etdi ki, nəzəri biliklərlə yanaşı praktik verdişlərin də mühüm rol oynadığını nəzərə alaraq dekanlıq tələbələrin yay peşə (istehsalat) təcrübəsinə xüsusi diqqət yetirir.

Son ildə fakültə tələbələrinin peşə təcrübələrinin daha keyfiyyətli keçirilməsi üçün hal-hazırda ölkənin böyük əczaçılıq müəssisələri baza kimi təsdiq etdirilmiş, eləcə də universitet rəhbərliyinin köməkliliyi ilə dərman bitkilərinin becərilməsi üçün Milli Elmlər Akademiyasının Nəbatat bağın-

fakültəyə yeni seçilən dekanın işindən razı qaldığını dilə gətirdi. Onu da xatırlatdı ki, fakültədə tələbələrin sayının xeyli azalması artıq bir neçə kafedranın bağlanması zərurətini yaratmışdı. Çətin də olsa fakültəyə qəbul planını o səviyyəyə qaldıra bildik ki, bu problem aradan qaldırıldı. Faiz nisbətində ən çox xarici tələbələrin əczaçılıq və stomatologiya fakültələrində oxuduğunu vurğulayan rektor qeyd etdi ki, əgər xarici tələbələrin sayı azalsa bəzi kafedralarda həmin problem yenidən yaranabilir. Ona görə də bu istiqamətdə ardıcıl iş aparılmalıdır.

Fakültədə nizam-intizamın yüksəldiyini, elmi-tədqiqat işləri sahəsində də müəyyən addımlar atıldığını söyləyən Ə.Əmiraslanov xarici əlaqələrin də xeyli genişləndiyini müsbət hal kimi dəyərləndirdi. Bazalarla bağlı illərdir narahatlıq doğuran çətinliklərdən də danışan rektor bildirdi ki, bütün bazaların özəlləşdirildiyini, tələbələrə yay təcrübəsinə göndərməyə yer olmadığını deyirdilər. Biz də tələbələrə Nabrana göndərmək məcburiyyətində qalırdıq. Sonra məlum oldu ki, Nabrandan artıq dərman bitkisi qalmayıb. Müəyyən müzakirələr apararaq tələbələrə yay təcrübəsi üçün Botanika bağına və Mərdəkan Dendrarisinə göndərməyi qərara aldıq və nəticələr yanılmadığını göstərdi.

Fakültənin maddi-texniki bazasının pis olmadığını deyən rektor gələcəkdə əsas diqqətin müasir tələblərə cavab verən avadanlıqların alınmasına yönələcəyini, problem laboratoriyasının yaradılmasının təfərdarı olduğunu vurğuladı və sonda Türkiyədə uzmanlıq bitirib gəlmiş mütəxəssislərə Ali Attestasiya Komissiyası tərəfindən elmlər namizədi adı verilməsi ilə bağlı ortaya çıxan mübahisəli məsələlərə aydınlıq gətirdi.

Arif MƏMMƏDLİ

Azərbaycanda tibb müəssisələrinin maddi-texniki bazasının təkmilləşdirilməsi böyrəkköçürmə əməliyyatlarının uğurla aparılmasını təmin etmişdir

Ulu öndərin siyasi kursunun layiqli davamçısı Prezident İlham Əliyevin diqqət və qayğısının nəticəsində ölkə səhiyyəsində uğurla aparılan islahatları, tibb müəssisələrinin maddi-texniki bazasının təkmilləşdirilməsini, təchizat və kadr hazırlığı ilə bağlı görülmüş işləri hər bir Azərbaycan vətəndaşı öz həyatında hiss edir.

Bütün bu görülmüş işlərin məntiqi nəticəsidir ki, son 10 ildə Azərbaycanın tibb müəssisələrində böyrəkköçürmə əməliyyatları uğurla aparılır. Bu səbəbdən ölkəmizdə böyrəkköçürmə əməliyyatlarının sayı artırmışdır. Təkcə 2013-cü ildə respublikada 60, o cümlədən dövlət xəstəxanalarında 57 belə əməliyyat icra olunmuşdur.

Mərkəzi Neftçilər Xəstəxanasının (MNX) cərrahiyyə və orqan transplantasiyası şöbəsinin həkimləri bu günlərdə daha bir uğurlu böyrəkköçürmə əməliyyatına imza atmışlar. Xroniki böyrək çatışmazlığından uzun müddət əziyyət çəkən 6 yaşlı Gəncə sakini Cavid Axundova öz babasının böyrəyi köçürülmüşdür. Həkimlər dializ proqramına girmədən xəstənin üzərində əməliyyat aparmışlar. Bu, xəstəxana tərəfindən indiyədək dializə girmədən aparılan 31-ci əməliyyatdır. Donor əməliyyatı müasir laparoskopik üsulla icra olunmuşdur.

Qeyd edək ki, xroniki böyrək çatışmazlığından əziyyət çəkən insanların hemodializ müalicəsi ilə təmin olunması da son illər səhiyyənin qarşısında duran ən çətin problemlərdən biri idi. Bu problem də ölkə başçısının qayğı və diqqəti nəticəsində öz həllini tapmışdır. Hər il bölgələrdə yeni mərkəzlər açılır. Hazırda respublikanın şəhər və rayonlarında fəaliyyət göstərən 30 mərkəzdə 2300-dən artıq xəstə hemodializ seansları və müvafiq dərman vasitələri ilə tam həcmdə pulsuz təmin olunur. Təkcə ötən ildə 9 yeni hemodializ mərkəzi açılmış və bu müəssisələrdə 102 dializ aparatı quraşdırılmışdır. Beləliklə, bu müalicəni almaq üçün pasiyentlərin növbə gözləmək problemi aradan qaldırılmışdır.

• **Artıq 5-ci semestrdir ki, Azərbaycan Tibb Universitetində kredit sistemi ilə təhsil alan tələbələr test imtahanları kompüter vasitəsilə aparılır.**

İmtahanları yüksək səviyədə təşkil etmək məqsədilə universitetin 5 saylı korpusunda iki kompüter zalı təşkil olunub. Bu zallar son model, güclü proqram təminatı olan avadanlıqlarla təchiz edilib. Zalları daimi nəzarət altında saxlamaq üçün kameralar quraşdırılıb.

İmtahanların gedişini izləmək məqsədi ilə ATU-nun rektoru, millət vəkili, akademik Əhliman Əmiraslanov dəfələrlə virtual test mərkəzində olub, tələbələrle görüşüb. Yanvarın 22-də bir daha virtual mərkəzə gələn rektor foyədə yenice imtahandan çıxmış bir qrup tələbə ilə ayaqüstü söhbət etdi. O, bildirdi ki, əvvəlki illərdə tələbələr imtahanlardan qiymət almaq üçün müxtəlif cür vasitələrə əl atırdılar. "Bu da universitetimizin qazandığı nailiyyətlərə

qarşısı tezliklə alınır. Artıq bir şeyi anlamaq lazımdır ki, bu sistemdə tələbəyə heç cür kömək etmək mümkün deyil. Tək variant odur ki, hər bir tələbə yaxşı oxumalı, gündəlik

tiv qiymətləndirilməsi baxımından ən optimal vasitə hesab etdilər, heç bir subyektin imtahana müdaxilə etmək imkanının olmamasını müsbət hal kimi dəyərləndirdilər.

dan qaldırılıb. Zalların quruluşu və proqramları imkan verir ki, biz eyni vaxtda eyni zamanda müxtəlif fakültələr üçün paralel imtahanlar keçirək. Yəni, eyni fakültə tələbələri yanaşı

qeyri-mümkündür. Tələbə test bankında tanış olduğu suallardan yalnız 25-nə imtahanda cavab verəcək. Yəni, tələbə imtahana yaxşı hazırlaşsa, bal toplaya biləcək: "Biz digər

ATU-da qış imtahan sessiyası başa çatmaqdadır

Tələbələr fevralın 3-dək biliklərini elektron test imtahanında sınaqacaqlar

dərslərinə mükəmməl hazırlaşmalı və imtahanlarda yüksək bal toplamalıdır". Sözüne dəbən edən rektor dedi ki, elektron imtahanların keçirilməsi təhsildə elektron vasitələrin, müasir informasiya texnologiyalarının tətbiqi, elektron təhsilin həyata keçirilməsi, dünya təhsil sistemində inteqrasiya, Boloniya prosesinin tam tətbiqinə nail olmaq baxımından böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Sonra Ə.Əmiraslanov imtahanların gedişini izləmək

universitetlərdə işlədilan proqramlarla tanış olmuşuq. Onlarda tətbiq edilən proqramlara dəyişikliklər edib keyfiyyətini artırmışıq. Odur ki, imtahanın yüksək səviyyədə və problem-siz keçəcəyini düşünürük".

Hər il olduğu kimi bu il də proqramda yaxşılığa doğru dəyişikliklər olub. Şəffaflığı qoruyub saxlamaq üçün bir sıra əlavə tədbirlər görüldü. Keyli fənlər üzrə test bankı yaradılıb. İndiyə kimi ayrı-ayrı fənlərdən bütövlükdə 23 min tələbə imtahan sessiyasında iştirak edib.

I, II müalicə profilaktika və hərbi tibb fakültələrini bir fakültə kimi qəbul etsək bu fakültələrdə təhsil alan tələbələr üç bölmədə (Azərbaycan, rus və ingilis) 425 fənn üzrə imtahan veriblər. Lakin bölmələri nəzərə almasaq həmin fakültələrin hər biri ayrı-ayrılıqda 31 adda eyni fəndən imtahan veriblər. Pediatriya 8, tibbi profilaktika 40, tibbi biologiya 15, stomatologiya 41, ecazaçılıq fakültəsinin tələbələri isə 30 adda fəndən imtahan vermişlər.

Hazırda I və II müalicə-profilaktika fakültələrinin V və IV o cümlədən, Pediatriya fakültəsinin sonuncu kursları klassik üsulla imtahan verirlər. Yerdə qalan bütün fakültələr kredit sisteminin əsasında fevralın 3-dək biliklərini elektron test imtahanında sınaqacaqlar.

MƏNSUR

Fotolar Cənnətali Çingizindir

kölğə salır, nüfuzuna xələl gətirirdi. İndi neçə ildir ki, imtahanların aparıldığı yerlər vahid şəbəkədə birləşib və hamı sərbəst şəkildə kompüter arxasında əyləşib öz biliyini nümayiş etdirir. Əgər imtahan zamanı hər hansı bir neqativ hal baş verərsə, dərhal informasiyalar ötürülür və bunun

məqsədi ilə virtual mərkəzdə oldu.

Tələbələrle qısa söhbət aparan rektor yeni sistemi necə qarşıladıklarını soruşduqda onlar birnəməli olaraq bu sistemin daha əlverişli olduğunu söylədilər. Tələbələr imtahanın kompüter-test üsulu ilə aparılmasını biliklərinin obyekt-

imtahanların yüksək səviyədə təşkilindən, həmçinin gedişindən razı qaldığını dilə gətirən universitetin rəhbəri tələbələrə təhsillərində müvəffəqiyyətlər arzuladı.

İmtahanların gedişatı ilə bağlı virtual test mərkəzinin rəhbəri, dosent Şahin Bayramov qəzetimizə məlumat verdi: Hörmətli rektorumuz, akademik Əhliman Əmiraslanovun universitetdə qış imtahan sessiyasının müvafiq təlimatlara və əsasnaməyə uyğun keçirilməsini təmin etmək məqsədi ilə imzaladığı əmr əsasında 2013-2014-cü tədris ilinin qış imtahan sessiyası dekabrın 28-dən başlamışdır. Kredit sistemi ilə 4500-ə yaxın tələbə qış imtahan sessiyasında iştirak edəcəkdir ki, onlar da müxtəlif fənlər üzrə imtahan verəcəklər. Artıq tələbələr bu sistemə alışıb. Keçən illər qarşılaşdığımız problemlər ara-

əyləşməyəcək. Və üstəlik, onlar müxtəlif fənlərdən imtahan verəcəklər. Lap eyni fakültənin eyni kursunun eyni fəndən imtahan verən iki tələbəsi yanaşı düşsə belə, onların bir-birindən köçürməsi alınmayacaq. Çünki, test sualları fərqli variantlarda olacaq. Kompüterləri də elə düzmüşük ki, prosessorlar yanda oturanın monitorunun qarşısını tutsun.

Ş. Bayramov imtahanın şəffaf və müdaxiləsiz keçməsi üçün görülən digər tədbirlərdən də danışdı: "İmtahanda iştirak edəcək kompüterlərin informasiya çıxışı yoxdur, yeni onların fleş və disk yerləri qapalıdır. Həmçinin, bu kompüterlərin şəbəkəyə çıxışı yoxdur. Hələlik hansı mümkün variantlar ağılımıza gəlibsə, onların qarşısını almışıq".

Mərkəz rəhbərinin sözlərinə görə, ümumilikdə imtahan sualları çoxdur və hamısının cavab variantlarını əzbərləmək

Sağalmaz xəstələrin yalnız onda birinə palliativ kömək göstərilir

◆ **Hazırda dünyada sağalmaz ciddi xəstəlikdən əziyyət çəkən hər on nəfərdən yalnız birinə palliativ kömək göstərilir.**

Palliativ kömək əzabların, ağrıların, xəstəliyin simptomlarının yüngülləşdirilməsinə, stressin aradan qaldırılmasına, eləcə də ailənin dəstəklənməsinə yönələn köməkdir. Bu barədə Dünya Səhiyyə Təşkilatı (DST) məlumat vermişdir. Təşkilat ilk dəfə "Ömrün sonunda palliativ köməyin global atlası"nı təqdim etmişdir. Hər tərəfli peşəkar kömək palliativ kömək adlandırılır. Bu cür kömək müalicəsi məhdud və ya mümkün olmayan insanın həyatını yaxşılaşdırmağa çağırışdır.

Yeni tədqiqatda qeyd olunur ki, palliativ kömək ağrıların yüngülləşdirilməsi ilə məhdudlaşmır. O həm də xəstənin özünə və yaxınlarına psixoloji, sosial və mənəvi dəstək göstərilməsinə istiqamətlənmişdir.

DST bildirir ki, palliativ köməyə ehtiyacı olanların üçdə biri sağalmaz onkoloji xəstəliklərdən əziyyət çəkir. Söhbət həm də şiddətlənən xəstəliyi olan, ürəyi, ciyərləri, qaraciyəri, böyrəkləri və ya beyni zədələnmiş insanlardan gedir.

DST-in məlumatlarına görə, sağalmaz xəstələrin hər il iyirmi milyondan çoxu palliativ köməyə ehtiyac hiss edir. Onların təxminən altı faizini uşaqlar təşkil edir. Ağır xəstəliyin ilkin mərhələsində olan adamlar da buraya daxil edilsələr, onda bu cür köməyə ehtiyacı olanların sayı 40 milyona çata bilər.

DST-in mütəxəssisləri diqqəti bu fakta cəlb edirlər ki, hazırda dünyanın yalnız iyirmi ölkəsində palliativ köməyin lazımi sistemi inkişaf etmişdir.

İtaliyanın "AGC Communication" xəbər portalında Azərbaycanda səhiyyə sahəsində tətbiq olunan yeniliklərlə bağlı məqalə yerləşdirilmişdir

◆ **İtaliyanın "AGC Communication" xəbər portalında Azərbaycanda səhiyyə sahəsində tətbiq olunan yeniliklərlə bağlı məqalə yerləşdirilmişdir.**

Məqalədə bildirilir ki, Azərbaycan ilə İtaliya, Polşa və Litva arasında əsasən elektrokardiogramma və elektroensefaloqramma sahələrində yeniliklərin tətbiqinə dair razılaşmalar əldə edilmişdir. Azərbaycanda bu istiqamətdə qazanılan nailiyyətlər Avropa ölkələri tərəfindən yüksək qiymətləndirilir.

Məqalədə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Kibernetika İnstitutunun direktoru, akademik Telman Əliyevin fikirlərinə də yer verilmişdir. T.Əliyev demişdir ki, azərbaycanlı alimlər tərəfindən ürək-damar sistemi xəstəliklərinin yaranmasında gizli dövrün monitorinqi üzrə texnologiya hazırlanmışdır. Bu yenilik səhiyyə sahəsində müsbət nəticələr əldə etməyə şərait yaradacaqdır.

Yazıda AMEA-nın Kibernetika İnstitutunda artıq müvafiq texnologiya əsasında ürək-damar sisteminin monitorinqinin eksperimental formasının tətbiq olunduğu bildirilir. Qeyd edilir ki, institutun alimləri mobil telefonlar vasitəsilə bu xəstəliklərin gizli dövrünün, yaxud dinamikasının monitorinqini həyata keçirmək üçün proqram hazırlamışlar. "Noise-monitorinq" texnologiyası əsasında işləyəcək proqram avropalı ekspertlərlə birgə reallaşdırılacaqdır. Hazırda yeddi Avropa ölkəsi səhiyyə sahəsində müvafiq texnologiyaları tətbiq etməyə maraqlı göstərir.

Fact-info.az-ın əməkdaşı Azərbaycanın ali məktəblərində imtahanların virtual sistemə keçidilə bağlı qısa araşdırma aparır. Çünki cəmiyyətin necə inkişafı, vətənpərvərlik hissələrinin artması bir çox hallarda təhsillə, şəffaf sistemlə bağlı olur.

aparılır. Xaricdəki elmi mərkəzlərlə virtual şəkildə əlaqələr yaratmaq imkanları, fikir mübadiləsi aparmaq üçün şərait yaranır. Bundan əlavə həmin klinikalarda tədris prosesi həyata keçirilir. Mənim qənaətimcə, müasir informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından yararlanmaq tibb təhsilinin, ümumilikdə, Azərbaycanın təhsil sisteminin inkişafına, elmi yeniliklərin bölüşdürülməsinə şərait yaradır. Mənim fikrimcə, bizim tələbələrə də bu müsbət tendensiya davam edir. Onu qeyd edim ki, Azərbaycan Tibb Universitetində

qeyri şəffaflyq mümkün deyil. Bizdə də bu proses çox uğurla davam edir, imtahan sistemi bütün xoşagəlməz halları aradan qaldırmaqla tam formada şəffaflyqın təmin edilməsinə şərait yaradır. Ümumiyyətlə, informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından səmərəli şəkildə istifadə, həm imtahanda, həm tədris prosesində, həm də elmi nailiyyətlərin mübadiləsində ən doğru yoldur, optimal variantdır.

İndi isə söhbət etdiyimiz tələbələrin bəzilərinin fikirlərini təqdim edirik:
Ələsgərli Çingiz: Mən imtahanın bu

Virtual imtahan sisteminin üstünlüyü nədədir?

Yeni sistem şəffaflyğa nə dərəcədə təkən verəcək?

bu yeniliklərin tətbiqi uğurlu addımdır. Bu proses müsbət nəticələr verməkdədir. İmtahanlarda subyektiv müdaxilələri aradan qaldırmağın ən yaxşı yolu müsair texnologiyaların köməyindən istifadə edib kompüterlər vasitəsilə imtahanları keçirməkdir. Yəni imtahanların gedişində insan faktoru olanda istər-istəməz obyektiv qiymətləndirmə çətin olur. Hətta bu amillər bir sıra neqativ məsələlərin ortaliqə çıxmasına səbəb olur. Deməli, ən optimal variant kompüterlər vasitəsilə imtahanın təşkilidir və biz bu uğurlu təcrübəni Tibb Universitetində təşkil edə bildik.

Hazırda bir sıra ali məktəblərdə imtahan sessiyaları müasir informasiya texnologiyalarının tətbiqi nəticəsində həyata keçirilir. Təbii ki, Azərbaycanın təhsil sahəsinin inkişafı informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından kənarında mümkünsüzdür. Yeni sistem şəffaflyğa nə dərəcədə təkən verəcək? Ümumiyyətlə, bu sistemin üstünlüyü nədədir? Bu suallara cavab axtardıq. İlk müraciət etdiyimiz məkan Azərbaycan Tibb Universiteti oldu.

Azərbaycan Tibb Universitetində bu yeniliklərin tətbiqi özünü nə dərəcədə doğruldur? - sualını universitetin Virtual Test Mərkəzinin direktoru Şahin Bayramov belə cavablandırır:

- Yeni sistemin tətbiqi ən doğru vasitədir. Bu sistemə keçid Azərbaycan Tibb Universitetində artıq bir neçə ildir tətbiq olunmaqdadır. Mən deyərdim bu uğurlu iş metodologiyası ildən-ildə təkmilləşir, tələbələrin bu sistemi daha yaxşı formada qəbul edib imtahanı uğurla verməsi üçün bütün şərait yaradılıb. Çünki burada heç bir kənar müdaxilə yoxdur. Bu imtahan prosesində tələbə qarşısındakı kompüterlə ona verilən müddətdə baş-başa qalır. Ona heç kim müdaxilə edə bilməz. Tələbə yalnız öz biliyinə arxalanmalıdır.

Şahin Bayramov qeyd etdi ki, müasir inkişaf istər təhsildə, istərsə də digər sahələrdə daha çox müasir informasiya-kommunikasiya texnologiyalarından yüksək səviyyədə faydalanmaqla mümkün olur. Bu artıq özünü doğruldan təcrübədir. Bu da informasiya texnologiyaları sahəsinin bütün dünyada olduğu kimi Azərbaycanda da kifayət qədər strateji sahə kimi qəbul edildiyinin əyani sübutudur. Artıq iqtisadiyyatda bu sahə ən önəmli sahələrdən biridir. Bizim universitetdə bu yeniliklər son illər sürətlə tətbiq olunmaqdadır.

Universitetin maddi texniki bazası getdikcə zənginləşən və müasir standartlara cavab verən klinikaları fəaliyyət göstərir. Burada yalnız müalicə aparılmır, həm də müasir informasiya-kommunikasiya texnologiyalarının köməyi ilə elmi araşdırmalar

Tibb Universitetində İmtahanlara Nəzarət Qrupunun üzvü Hafiz Osmanovun isə həyata keçirilən yeniliklər barəsində fikirləri belədir:

- Bizim işimiz bu prosesləri yalnız müşahidə etməkdir. Tələbələrdən hər kəs öz zamanında yaxınlaşır və kompüter arxasında sərbəst şəkildə testdə tətbiq olunan suallara cavab yazır. Onlara hər hansı kənar müdaxilələr qeyri-mümkündür. Gördüyünüz kimi, hər bir tələbə yeni sistemin bu üstünlüklərindən istifadə edir. 2005-ci ilin may ayında ölkəmiz Boloniya bəyannaməsini imzalamışdır. Azərbaycan Tibb Universitetində bu sistemə keçid tədricən gerçəkləşir. Həmin sistemin tələblərinə uyğun olaraq kompüterlərlə test imtahan prosesi bu gün təkmilləşərək aparılır. Virtual şəkildə həyata keçirilən imtahan prosesində tələbə yalnız öz biliyinə etibar edir. Burada heç kimə güzəşt olunmur. Yalnız bilik qiymətləndirilir. Kompüter arxasında oturan tələbə yalnız öz gücünə arxalanaraq biliyini nümayiş etdirir.

- Virtual test imtahanları hər hansı xoşagəlməzlikləri aradan qaldırır şəffaflyğı təmin edə bilirmi?

- Təbii ki, bu mexanizm elədir ki, tam şəffaflyğı təmin etmək mümkündür. Virtual test imtahanlarının ən böyük üstünlüyü ondan ibarətdir ki, burada

sistemlə keçirilməsinin tərəfdarıyam. Bu bizim istəyimizə tam cavab verir. Mən IV kursda oxuyuram. Artıq neçə ildir ki, bu yeniliklər tətbiq olunur. Oxuyan tələbə üçün bu yaxşı sistemdir. Onu deyə bilərəm ki, burada heç bir kənar müdaxilə etmək mümkün deyil.

Nəcəfova Sənuşer: Mən bu imtahan sistemindən çox razı qaldım. Şübhəsiz ki, il boyu hazırlaşan, oxuyan tələbə üçün bu ən yaxşı vasitədir. Çünki bu-

rada insan faktoru, kənar müdaxilələr sıfıra endirilib. Bu baxımdan mən yeni bu sistemin müsbət tərəflərini hiss edirəm. Ümid edirəm ki, subyektiv müdaxilələrin aradan qaldırılması öz müsbət nəticələrini verəcək.

Digər tələbə X.Zahidova isə bunları dedi: Bütün dərs ili ərzində çalışsan, oxuyan tələbə üçün heç bir

problemi yoxdur. Çünki bu imtahan il boyu oxuduqlarımızın, qazanılan biliklərin nəticəsidir. Ən əsası odur ki, kənar müdaxilə yoxdur. Mən də belə yeniliklərin tərəfdarıyam. Bu imtahandan normal bal topladım. Bir sözlə, yeni imtahan mexanizmindən razıyam.

Fact-info.az

Aclığın yaranma səbəbləri

◆ İnsanlıq qarşısında yaranan ən kəskin problemlərdən biri - aclıqdır. İnsanlar üçün əsas qida mənbəyi isə kənd təsərrüfatıdır. Əkinçiliyin əsas istehsal qüvvəsi isə məhsuldar torpaqlardır. Dünyada ümumi əkin sahəsi 1 mlrd. 356 mln. hektardır. Bütün insanları tam qida ilə təmin etmək üçün isə 6 mlrd. 600 mln. ha yüksək məhsuldar əkin sahəsi tələb olunduğu iddia edilir.

Bundan əlavə, beşəriyyətin bütün tarixi ərzində yeni-yeni ərazilərdə məskunlaşması müşahidə olunmuşdur. Bu zaman kənd təsərrüfatı üçün daha əlverişli və münbit torpaqlar mənimşənilməmişdir.

Müasir dövürdə insanların məhsuldarlığa yararlı torpaq ərazilərdə məskunlaşması, ehtiyat üçün saxlanılan torpaqların qeyri-əlvirşli torpaqlar olmasına zəmin yaratmışdır.

Dünyada əkinə yararlı torpaqların 50%-ə qədəri dağılmaya və aşınmaya məruz qalır. Böyük torpaq sahələrini yağışlar və daşqınlar «yeyir», bu səbəbdən də münbit qatlar yuyulur və sovrulur. Kənd təsərrüfatına yararlı torpaqların böyük hissəsini şəhərlər zəbt edir. Münbit torpaqlar tikintilərin, yolların, sənaye obyektlərinin altında qalır. Beləliklə, əkinə yararlı torpaqların sahəsinin mütləq azalması baş verir.

Kənd təsərrüfatına yararlı torpaqlara səhralaşma prosesi də böyük zərbə vurur. Bu proses ən çox quraqlıq iqlimə malik əraziləri təhlükə altına salır: bitki örtüyü məhv olur, yüksək sürətlə torpağın eroziyasına və yarırsız hala gəlməsinə zəmin yaranır. Son nəticədə torpaqlar özünün ekoloji potensialını tamamilə itirir. Səhralaşma prosesi ildə 6,7 mln. ha ərazini zəbt edərək, sürətlə gedir. Hazırda 30 mln. km sahə (qurunun 19%-i) səhralaşma təhlükəsi altındadır. Kənd təsərrüfatına yararlı torpaqların sahəsinin mütləq azalması ilə bərabər, əhali artımı ilə bağlı nisbi azalması da baş verir.

Butün bunları nəzərə alaraq, Dünya birliyi və BMT Təhlükəsizlik Şurası hərəketə keçmişdir. Və 1974-cü ildə «yaşıl inqilab» başlatmışdır. Lakin bunun heç bir faydası olmamış, torpaq sahələri sürətlə yarırsız hala düşməkdə davam emişdir. Bunun nəticəsində dünya əhalisinin sayına uyğun tələbat ödənilməməyə başladı. Bu isə 3 qrup insanın meydana çıxmasına səbəb oldu. Bunlar: toxlar, yarıaclıqlar və aclıqlardır. Belə ki, torpaqdan şüursuz istifadə dünya əhalisinin aclıq sayını gündəngünə artırır. Toxların sayını isə kəskin azaldı. Belə ki, dünya əhalisinin acaqları və yarımaclıqları minimum kaloriyə olan tələbatlarını belə, ödəyə bilmirlər. Və buna görə də dünyada hər il aclıq səbəbindən Yer kürəsində milyonlarla insan tələf olur. Müasir dünya xəritəsində ekvatorun hər iki tərəfə, Saxaradan cənuba, demək olar bütün Afrikayı, cənub-şərqi Asiyayı, Karib hövzəsi və cənubi Amerika ölkələrini aclıq bürümüşdür. Dünyada hər il 1mlrd. insan yarıac və ya aclıq həddində yaşayır.

Bundan çıxış yolu isə ekoloqlara görə, münbit torpaq sahələrinin tez bir zamanda boşaldılmasıdır. Bununla əlaqədar olaraq ABŞ-da insanlara torpaq satarkən, yalnız qeyri-məhsuldar torpaq satmağa üstünlük və diqqət ayrılır. Bu qayda bir çox ölkələrdə tətbiq edilir. Misal üçün: Çin, Afrika, İngiltərə, Yaponiya və s. ölkələrdə belə yanaşma tətbiq edilir. Çində isə, bundan əlavə torpaqdan istifadə etmədən əhalinin acaqlarının və yarımaclıqlarının qidaya olan tələbatını ödəmək üçün torpaqsız texnologiyalara üstünlük verirlər.

(BMT-nin əhalinin qidaya olan tələbatına istinad edilmişdir)

Müsahibə

qeydiyyatında olan vərəm xəstələrinin hamısı bütün vərəm əleyhinə preparatlarla fasiləsiz olaraq pulsuz təmin olunurlar. Bütün görülən bu tədbirlər vərəmlə yoluxma və xəstələnmə hallarının ilbəil azalmasına səbəb olur. Ancaq bu arxayınlaşmaya səbəb olmamalı, vərəmlə mübarizə daim prioritet olmalıdır.

Vərəmin müalicəsinə gəldikdə isə onu qeyd etmək istəyirəm ki, vərəm xəstəliyi tam müalicə olunan xəstəlikdir. Doğrudur, vərəm nə qədər erkən aşkar olunsa və fasiləsiz,

rejimi, normal qidalanma, idmanla məşğul olmaq, siqaret və spirtli içki qəbulundan imtina etməklə yanaşı, ildə bir dəfə vərəmə görə profilaktik müayinədən keçmək (uşaqlarda mantu sınağı, böyüklərdə isə flüoroqrafiya və ya rentgenoqrafiya) lazımdır.

-Lazımı müalicə olunmamış qrip, soyuqdəymə sonradan ağ ciyərlər üçün hansı fəsadları törədə bilər?

-Tənəffüs sisteminin bütün iltihabi xəstəlikləri erkən, düzgün və tam müalicə olunmazsa bir sıra fəsadlara

Ağ ciyər xəstəlikləri tibbin global problemlərindən biridir

Dünyada vərəm xəstəliyinin yayılma göstəricilərinə nəzər saldıqda onu da qeyd etmək lazımdır ki, bu rəqəmlər daha çox inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələrin hesabındadır

Mövzu ilə bağlı suallarımızı Azərbaycan Tibb Universitetinin Ağ ciyər xəstəlikləri kafedrasının dosenti, tibb üzrə fəlsəfə doktoru Rafiq Bayramov cavablandırır.

- Hazırda dünyada və Azərbaycanda ağ ciyər xəstəlikləri nə dərəcədə yayılıb? Ağ ciyər xəstəlikləri arasında ən geniş yayılanı hansıdır?

-Ağ ciyər xəstəlikləri həm dünyada, həm də Azərbaycanda tibbin aktual problemlərindən biridir. Ümumiyyətlə, bronx ağ ciyər xəstəlikləri 800-ə yaxın olub, 4 qrupa bölünür; 1-qeyri spesifik iltihabi xəstəlikləri, 2-spesifik xəstəlikləri, 3-xoş və bəd xassəli şişləri, 4-anadangəlmə anomaliyalar və peşə xəstəlikləri.

Həm dünyada, həm də Azərbaycanda bu patologiyalar içərisində bronx ağ ciyər aparatının iltihabi xəstəlikləri daha çox yayılmışdır. Xüsusilə, vərəm dünyada global problem olaraq Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatının (ÜST) qarşısı prioritet məsələ kimi qoyduğu 3 yoluxucu xəstəlikdən biridir. Belə ki, statistikaya görə dünya əhalisinin 1/3-i vərəm mikrobakteriyaları ilə yoluxmuşdur və hər il dünyada 10 milyonadək insan vərəmlə xəstələnir ki, onların da 3 milyonu bu xəstəlikdən dünyasını dəyişir. Yəni, hər 10 saniyədən bir 1 nəfər dünyada vərəm xəstəliyindən ölür. Dünyada vərəm xəstəliyinin yayılma göstəricilərinə nəzər saldıqda onu da qeyd etmək lazımdır ki, bu rəqəmlər daha çox inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələrin hesabındadır.

- Azərbaycanda vərəm xəstəliyi ilə bağlı vəziyyət necədir? Bu xəstəlik hansı hallarda müalicəyə tabe olmur?

- Bütün dünyada olduğu kimi, Azərbaycanda da vərəmə görə statistik rəqəmlər reallığı tam əks etdirmir. Çünki bu xəstələrin bir qrupu vərəm əleyhinə müəssisələrdə dispanser qeydiyyatına düşmədən, anonim müalicəyə üstünlük verirlər ki, ətrafdakılar, qohum və tanışları onun vərəm xəstəsi olmasını bilməsinlər. Artıq bir neçə ildir ki, bu halların qarşısını almaq məqsədilə vərəm əleyhinə preparatların apteklərdə satışı qadağan olunub. Ümumiyyətlə, Azərbaycanda hal-hazırda vərəmlə mübarizə tədbirlərini qənaətbəxş hesab etmək olar. Belə ki, Azərbaycan Tibb Universitetinin Ağ ciyər xəstəlikləri kafedrası və Elmi-Tədqiqat Ağ ciyər Xəstəlikləri İnstitutu başda olmaqla respublikamızın paytaxtı və ayrı-ayrı rayonlarında yerləşən vərəm əleyhinə dispanserlərdə yüksək ixtisaslı kadrlar əhaliyə keyfiyyətli ftiziatrik xidmət göstərir. Dövlətin də bu xəstələrə qarşı xüsusi diqqət və qayğısı var. Bunun bariz göstəricisi kimi onu qeyd edə bilərəm ki, hazırda Azərbaycanda vərəm əleyhinə dispanserlər keyfiyyətli təmir olunaraq yeni və müasir tibbi avadanlıqlarla təchiz olunur, dispanser

kompleks müalicə aparılsa, sağalma göstəriciləri də bir o qədər yüksək olar. Vərəmin müalicəsi uzunmüddətli olub, ən məhdud vərəm prosesində belə, 6-9 aydan az olmamalıdır. Bəzən xəstələr düzgün müalicə aparıldıqdan qısa müddət sonra xəstəliyin kliniki əlamətləri azaldığına, bəzi hallarda isə vərəm əleyhinə dərmanların əlavə təsirləri olduğuna görə müalicəni yarımcıq dayandırır. Təkrarlanan belə hallar ağ ciyərlərdə geri dönməyən dəyişikliklərin yaranması ilə yanaşı vərəm əleyhinə dərmanlara qarşı rezistentliyin formalaşmasına səbəb olur ki, bu da müalicəni çox çətinləşdirir.

-Hansı əlamətləri vərəmə görə həyəcan signalı kimi qəbul edərək mütəlx həkimə müraciət etmək, müayinə olunmaq lazımdır?

- Bronx ağ ciyər aparatının xəstəliklərinin yarıdan çoxunda ilk 6 ayda heç bir əlamət olmur. Əksər hallarda əsas fikir verilən öskürək isə ağ ciyər xəstəliklərinin bir çoxunda olmağa bilər. Vərəmin əlamətlərinə gəldikdə onu deyə bilərik ki, vərəm üçün mütəlx patonomonik əlamət yoxdur. Ancaq vərəm xəstəliyinin olmasına şübhə yaradan nisbi patonomonik əlamətlərdən - axşamüstü zəif subfebril hərəratın (37,2-37,4 C) olması, ümumi zəiflik və halsızlıq əlamətlərinin qabarıq büruzə verilməsi və gecənin ikinci yarısı-səhərə yaxın boyun, ənsə, çiyin nahiyəsinin tərləməsi əlamətlərinin olmasına xüsusi diqqət yetirilməlidir. Bu əlamətlər olduqda vaxt itirmədən həkim-ftiziatra müraciət edib müayinə olunmaq lazımdır. Bunlardan başqa həm də 3 həftədən çox öskürək, arıqlama olarsa və aparılan qeyri spesifik antibiotikoterapiya effekt vermədikdə ftiziatra müraciət etmək lazımdır.

-Vərəmdən qorunmaq üçün hansı profilaktik tədbirlər görmək lazımdır?

-Vərəmlə xəstələnməyə görə risk qrupunda olan insanlar olsa da, hər kəs vərəmlə xəstələnməyə bilər. Əbəs yerə deyildir ki, ftiziatriya sahəsindəki dahi mütəxəssislərdən birinin sözü ilə desək, vərəm elə xəstəlikdir ki, heç vaxt əvvəlcədən öz vizit kartını heç kəsə göndərmir. Buna görə də vərəmlə xəstələnməmək üçün hər kəs profilaktik tədbirlərə əməl etməlidir. Bu tədbirlər içərisində orqanizmin immun qabiliyyətinin möhkəmləndirilməsi üçün görülən tədbirlər – düzgün gün

səbəb ola bilər ki, bunlardan da ən çox müşahidə olunanı patoloji prosesin yayılması, residivi, xroniki gedişi və qan-hayxırma, tənəffüs çatışmazlığı kimi ağırlaşmaların olmasıdır.

-Bəzən öskürəkdən əziyyət çəkən insanlar həkimə müraciət etmədən özləri antibiotik qəbul edirlər. Bu, orqanizm üçün zərərli deyilmi?

- Nəinki antibiotik, heç bir dərman preparatını həkim-mütəxəssisin təyinatı olmadan qəbul etmək düzgün deyil. Çünki hər bir dərmanın optimal dozası, əlavə təsirləri var. Nizami Gəncəvi söyləmişdir ki, bir inci saflığı olsa da suda, artıq içiləndə dərd verir o da. Öskürək zamanı istifadə olunan dərmanlara gəldikdə isə, sualınızla bağlı birbaşa onu demək istəyirəm ki, ilk olaraq öskürəyin səbəbi bilinməli və ona qarşı müalicə aparılmalıdır. Bəzi hallarda öskürək zamanı antibiotikin istifadəsi doğru deyil. Məsələn, bronx ağ ciyər aparatının allergik xəstəliklərində. Antibiotiklərin lazım gəldi-gəlmədi istifadəsi isə immunosupressiya, disbakterioz, o, cümlədən bir sıra orqan və sistemlərə toksiki təsir nəticəsində baş verən əlavə təsirlərin yaranmasına səbəb ola bilər.

-Azərbaycan Tibb Universitetində ağ ciyər xəstəliklərinin müayinə və müalicəsi sahəsində hansı yeniliklər, nailiyyətlər var?

-Azərbaycan Tibb Universitetinin bir neçə kafedrasının əməkdaşları ağ ciyər xəstəliklərinin müayinəsi, konservativ və cərrahi müalicəsi ilə məşğul olur. Müasir tibbi avadanlıqlarla təchiz olunmuş universitet klinikalarının fəaliyyət göstərməsi tibbin bütün sahələri kimi, ağ ciyər patologiyaları olan xəstələrə də yüksək səviyyədə tibbi xidmət göstərməyə imkan verir. Mən işlədiyim ağ ciyər xəstəlikləri kafedrasına gəldikdə isə, digər ağ ciyər patologiyaları ilə yanaşı, əsasən vərəmin müayinə və müalicəsi ilə məşğul olan əməkdaşlarımız elmi tədqiqat işləri aparır, daim öz bilik və bacarıqlarını artırmaq məqsədilə yerli və ölkə xaricində olan elmi praktiki konfranslarda iştirak edir, elmi yenilikləri öyrənərək öz praktiki fəaliyyətlərində tətbiq edirlər.

Günəl ASLANOVA,
ATU-nun mətbuat katibi

Kitab rəfi

Bibliografiya yaradıcılığın güzgüsüdür

Bu günlərdə kitabxanamıza Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvü, "Qızıl qələm" mükafatı laureatı, şairə, publisist Fəridə Hacıyevanın bibliografiyası hədiyyə edilmişdi. Bibliografiyanın tərtibçi müəllifi Şəhla Nağıyevadır. Bibliografiya "Nərgiz" nəşriyyatında, ilk baxışda zövqü oxşayan görüntüdə nəşr edilmişdir.

Fəridə Hacıyeva M.F.Axundzadə adına Azərbaycan Milli Kitabxanasında "Dövri mətbuat" bölməsinin müdiri vəzifəsində çalışır. O, hazırda Aşıqlar Birliyinin, "Aşıq Pəri" məclisinin və "Məhsəti" qadın şairlər məclisi İdarə Heyətinin üzvüdür. 6 şeir və 1 tərcümə kitabının müəllifidir. Onun şeir ələmində, dövrü mətbuatda oxucular tərəfindən rəğbətə qarşılanan duyğu və fikirləri "Araz" ali ədəbi media mükafatına, "Məhsəti Gəncəvi" adına Fəxri Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin Fəxri Mədəniyyət İşçisi diplomlarına layiq görülmüş, "Fəxri Mədəniyyət İşçisi" döş nişanı ilə təltif edilmişdir. Həmçinin bir illik Prezident təqaüdünə layiq olmuşdu.

Kitab tərtibçi – müəllifin bibliografiya haqqında qısa məlumatı ilə başlayır. F.Hacıyevanın həyat və fəaliyyətinin əsas tarixləri xronoloji ardıcılıqla oxuculara təqdim olunur. Bu təqdimat hər bir oxucunu bibliografiyanı vərəqləyib oxumağa sövq edir.

"Görkəmli şəxslər və yazıçı dostları Fəridə Hacıyeva haqqında" başlığı altında xalq yazıçısı, professor Əzizə Cəfərzadə, professor Vaqif Sultanlı, professor Tofiq Hüseynoğlu və başqaları şairə xanımın yaradıcılığına yüksək dəyər vermiş, onun əsərlərini izahlı nümunələrlə təqdim etmişlər. Bu izahlar Fəridə xanım Hacıyevanın şeir-sənət ələmində dəyərli, xüsusi mövqeyi olan şairə olduğunu sübut edir.

Növbəti bölümdə şairənin əsərləri – kitabları, onların içərisindəki şeirləri təqdim olunur. Kitabda ictimai həyata, hansı mövzulara toxunulur, həyatı reallıqlar şeirə çevrilir, bədii şəkildə təsvir edilir. Daha sonra şairənin dövrü mətbuatda və məcmuələrdə nəşr olunan əsərləri, publisistik məqalələri və dövrü mətbuatda çap olunan tərcümələri də ayrılıqda xronoloji ardıcılıqla verilməmişdir.

Təəssüflər olsun ki, "Ulduzlardan pay istəmə" kitabının (Eminesku Mixay) hansı dildən tərcümə olunduğu qeyd edilməyib.

Bibliografiyanın II bölməsində bir neçə elm adamlarının, şairlərin, yazıçıların, jurnalistlərin F.Hacıyeva haqqında nəşr olunan məqalələri də xüsusi yer alır.

III bölmədə F.Hacıyevanın xarici dillərdə nəşr olunmuş əsərləri xronoloji ardıcılıqla verilməmişdir. Bunlar türk, rus və rumın dillərində nəşr olunmuş əsərləridir.

Nəhayət, sonda əsərlərinin əlifba göstəricisi verilməmişdir.

Fəridə Hacıyevanın 60 illiyi münasibəti ilə hazırlanmış bu bibliografiyanın xırda qüsurları olsa da, onun yaradıcılığının əsas güzgüsüdür. Tərtibçi müəllifin araya-ərsəyə gətirdiyi bu məlumat kitabı şairə xanımın həyat və yaradıcılığını öyrənənlər üçün mühüm bir mənbədir.

Z.EMİNOVA,
Əsaslı Kitabxananın direktoru, tarix üzrə fəlsəfə doktoru

Möcüzə xaş

(Oynaqlar üçün gel – balzam)

Naturalistin qeydləri.

(XX əsrin əvvəllərinə aid qəzet məqaləsindən parça)

- ...
- **Siz tez-tez xaş yeməlisiniz:**
- **Bağışlayın (anlamadım) ?...**
- **Sizə xaş lazımdır, özizim!**
- **Xaş?**

- **Bəli, bəli, məhz xaş, nə ecəb eşitməmişiz?**

- **Xeyr, doktor, ancaq indi Sizdən eşidirəm, ilk dəfə. Bu nədir belə?.. Xaş?**

- **Çox qərribə bir şey, özizim. Oynaqlar üçün bundan yaxşısı yoxdur. Siz mənə inanın. Mən onun barəsində nə işə bilərəm. Sadəcə hər şey müstəsna və qeyri-adi. Mən xaşa Qafqazda qulluq edərkən öyrəşmişəm, lap çoxdan.**

- **Bu nədi, vəhşi qidasıdı belə?**

- **Xeyr, mənim özizim, bu hər hansı bir məcun (dərman) deyil. Bu, Qafqaz mətbəxinin xəyriyə – doktor mənim anlamağımından incidi və davam etdi – həlim, yaxud, ən düzünü, bulyon, bizim və ya fransızların ponavarisi kimi ancaq, çox qatı. Oynaq üçün çox əlad! Bu, sözsüz, belədir!**

... Belə bir söhbət mənə mənim doktorum Semyon Kirilloviç arasında olmuşdu, həmin gün mən uzaq Avropa səyahətindən qayıdardım, 1908-ci ilin payızının sonlarında və mənə növbəti dəfə şiddətli diz ağrıları yaxalamışdı. İndi ağrıya dözümlüm qalmamışdı və mən hər boş şeydən ötrü həkimə getməklə arası olmayan adam öz prinsipimdən əl çəkib qocaman həkimə öz dərdimdən şikayətlənməli oldum

- Neynək – **doktor sözüünə davam etdi**

- Dünyanın yarısını gözmisiz, xaş haqda eşitməmişiz? Onu müxtəlif cür hazırlayırlar, ancaq məqsəd birdir. Malın və ya donuzun ayaqlarını qaynadırlar, daha çox inəyin ayağını, bu da Sizə hazır (xaş). Həm də Ustadlar inəyin qabaq ayaqlarına üstünlük verirlər – “Ustadlar” sözünü o xüsusi intonasiya ilə tələffüz etdi: - Ustadlar ha... – sirr ondadır ki, bu dırnağın və həlimin tərkibindəki maddə sizin orqanizminizə daxil olur... və sonra möcüzə baş verir. Xaşda olan maddə oynaqlar üçün tikinti materialıdır, körpicin ev üçün olduğu kimi, çökür Sizin yeyilmiş oynaqlarınıza, daha doğrusu, təcridən parçalanmış qığırdığa. Hə... Bəs Siz nə istərdiz, mənim özizim? Siz səyyahsınız. Bu, əlbəttə, ayaqlar üçün çətindir – minlərlə kilometr piyada gəzmisiz. Bəs nə? Bizim oynaqcılarımız... onlar əbədi deyil... yeyilir, tükənir... dəmir maşınlar da sınırlar... Dəmirləri də təzəsi ilə əvəz edirlər, bəs oynaqları, qığırdıqları, xəmirçəkləri...? Bax onları da bərpa etmək lazımdır. Hə, tutaq ki, xaşın köməyi ilə oynaqcıları biz bərpa etdik, axı bütün mexanizmlərin yaxşı işləməsi üçün sürtkü lazımdır. Detalların yeyilməməsi və rəvan işləməsi üçün nə edirlər? Hə? Bəli, bəli mexanizmin toxunan üst qatını yağlayırlar. Bəs bizim ayaqlarımız? Həmin sistemdir, təcridən o da yeyilir, oynaqdaxili sürtkü “tükənir”. Siz soruşursunuz ki, “bəs sürtkü necə olsun?”. Mən isə deyirəm: Hamısı ordadır. Xaş! Əsl möcüzədir! Qeyri-adi bir şey; mən Sizə bəyan edirəm! Əvəzolunmaz bir şey! Xaş Sizin bədəninizə daxil olub yaşla bağlı, həm də böyük təzyiqdən parçalanan qığırdıq birləşmələrini təkcə bərpa etmir, eyni zamanda təsir göstərir ki, orqanizmin bizim oynaqlarımız üçün oynaqdaxili mayesini – “sürtkü”nü əmələ gətirsin. Hayıf ki, xaş həmişə əl altıda olmur və Siz onu özünüzlə səyahətə götürə bilmirsiniz. Onu isə uzun müddətə hazırlamaq lazımdır, bir neçə saata bişirmək gərəkdir, təcrübəsiz olsan, bacarmasan... alınarmı? Burda da bir yerdə oturmaqla əmələ gəlməz, mənim də elə vaxtım yoxdur. Ancaq eyb eləməz, tezliklə bir üsul taparlar, mal ayağı – qığırdıq əsasında nə isə bir maz, ya da balzam hazırlayarlar. Elm yerində qalmır! Mənim özizim. Bah! Əla vasitə alın bilər! Köməyə gələn! Əlverişli. Möcüzə dərman! Möcüzə Xaş!!!

- **“Möcüzə Xaş”ın istifadəsinə göstəriş:**

- **Oynaqların qığırdıq toxumasını bərpa edir;**

- **Oynaqları parçalanmaqdan qoruyur;**

Oynaqlardakı iltihabı tez aradan qaldırır;

- Oynaqlardakı və onurğalardakı ağrını sakitləşdirir;

- Qocalmış, “yeyilmiş” oynaq qığırdığının parçalanmasından qoruyur;

- Oynağın hamar səthini təzələyir;

- Oynaq qığırdığının şəffaf maye qışasını qidalandırır və bərpa edir;

- Oynaqarası mayenin (sinovial maye) əmələ gəlməsini sürətləndirir, onun yapışqanlılığını artırır; (şəffaf (sinovial) maye: qarşılıqlı yeyilməni azaldır, üstünün yapışqanlılığını artırır, onların dinamikliyini (hərəkətliyini) yüksəldir, oynaq qığırdığını qidalandırır, əlavə amartization olur);

- Sümüklərin durumunu yaxşılaşdırır;

- Oynaqların hərəkətliyini çoxaldır;

- Oynaq bağlarını artırır və möhkəmləndirir;

- Zədələnmiş oynaqların əzələ toxumalarını sürətlə bərpa edir;

- Əzələ liflərini qalınlaşdırır;

- Oynaq bağları və əzələlərinin elastikliyini (yığılma qabiliyyətini) yaxşılaşdırır;

- Oynaqətrafı əzələ topasında (şəbəkəsində) olan hovvu, hematomanı, şişi aradan qaldırır;

- Onurğanın və oynaqların kompleks müalicəsində (əgər qığırdığın oynaqətrafı birləşdirici toxuma və bağlarının parçalanmasından törəmiş) də məsləhət görülür;

- Mübadilə mənşəli artrit və poliartritlərdə, revmatik artritdə, revmatizmdə, revmatik poliartritlərdə, osteoxondrozda, artrozda, osteoartrozda, osteoparozda, skoliozda, bel-sağrı radikulitində, deformatsiyalı spondilo-artrozda;

- Onurğanın, oynaqların uclarında baş verən yaş dəyişikləri ilə bağlı ağrılarda, bel-sağrı kəlfinin zədəsində, nevrolojiyalarda, lyumbaqa və oturaq sinirinin iltihabında;

- Sınıqların, çıxıqların və dartılmalrının sağlamlasını sürətləndirmək üçün də məsləhət görülür.

Tərkibindəki fəal (əsas) maddələr.

Xondroitin (Chondroitin sulfate) - İri buyuzlu heyvanın qığırdığından çıxan maddə; oynaq qığırdığı üçün vacib tikinti elementi;

Qarışqa spirt (Spiritus formicicus) - güclü iltihab əleyhinə təsir göstərir, fəal (əsas) maddələri tez və dərinə daxil edir, qan dövranını yaxşılaşdırır;

Kollagen - birləşdirici toxumalar üçün “tikinti” materialıdır;

Gördəvər (sabelnik bolotniy – Comarum polustre) - iltihabı götürür, qan dövranını yaxşılaşdırır, hovvu azaldır, ağrını sakitləşdirir.

Əks göstərici: komponentlərə qarşı fərdi əksreaksiya.

İstifadəsi: ovma (massaj) hərəkəti ilə təmiz dəriyə sürülmək; gündə 3-4 dəfə; Kurs: 3-4 həftə, arada 2 həftə fasilə verməklə.

Çevirəni: A.MİRİYEV, dosent

XƏLİL SADIX OĞLU XƏLİLOV

Azərbaycan Tibb Universitetinin biofiziki və bioüzvi kimya kafedrasına ağır itki üz vermişdir. Kafedranın dosenti, kimya elmləri namizədi Xəlil Sadıx oğlu Xəlilov yanvarın 18-də qəflətən dünyasını dəyişmişdir.

Xəlil Xəlilov 1938-ci il aprel ayının 18-də Naxçıvan şəhərində müəllim ailəsində dünyaya göz açmışdır.

1956-cı ildə Naxçıvan şəhər 1 sayılı orta məktəbini əla qiymətlərlə bitirən Xəlil Xəlilov elə həmin il Azərbaycan Dövlət Pedaqoji İnstitutuna qəbul olmuş və 1961-ci ildə institutu fərqlənmə diplomu ilə bitirmişdir.

O, 1965-ci ildə istehsalatdan ayrılmaqla aspiranturaya daxil olmuşdur.

X.Xəlilov 1968-ci ildə akademik Y.Məmmədliyev adına Neft-Kimya Prosesləri İnstitutunun Elmi Şurasında kimya elmləri namizədi alimlik dərəcəsi almaq üçün dissertasiya işini müvəffəqiyyətlə müdafiə etmişdir. 1970-ci ildən taleyini həmişəlik N.Nərimanov adına

Azərbaycan Dövlət Tibb İnstitutu (indiki ATU) ilə bağlayan Xəlil Xəlilov bu ali təhsil ocağında əvvəlcə ümumi kimya kafedrasında assistent, baş müəllim, 1984-cü ildən işə dosent vəzifəsində işləmişdir.

Xəlil müəllim həmişə özünün elmi və pedaqoji səviyyəsini artırmış, 60-dan çox elmi əsərin, elmi mövzuda bir kitabın və metodik vəsaitlərin müəllifi olmuşdur.

O, 2001-ci ildən 2004-cü ilədək pediatriya fakültəsinin dekan müavini, 2004-cü ildən işə əcazılıq fakültəsinin dekanı vəzifəsində çalışmışdır.

Kollektiv və tələbələr arasında böyük nüfuz sahibi idi. Gənc müəllimlərə həmişə kömək edir, pedaqoji şərişələrinin yüksəlməsinə yardımçı olurdu.

Xəlil Xəlilov istedadlı, mükəmməl biliyə malik müəllim olmaqla yanaşı, həm də gözəl ailə başçısı idi. Onun 3 övladı, 4 nəvəsi vardı.

Gözəl və qayğıkeş insan, əsil pedaqoq Xəlil müəllimin əziz xatirəsini 30 ildən çox çalışdığı doğma biofiziki və bioüzvi kimya kafedrasının kollektivi və tələbələri heç zaman unutmayacaqlar.

Allah rəhmət eləsin, qəbri nurla dolsun!

Biofiziki və bioüzvi kimya kafedrasının əməkdaşları

Türkiyəli alimlər tibbdə inqilabi nailiyyət əldə ediblər

- **Türkiyədə professor Fərrux Ərzənginin rəhbərliyi altında 32 müxtəlif ixtisaslı alimlərdən ibarət tədqiqat qrupu tibb sahəsində önəmli əhəmiyyətə malik elmi-praktik nəticə əldə edib.**

Arterial ürək damarlarının sərtləşməsinə, tıxanmasını və tutulmalarını tədqiq edən qrup bu xəstəliklərin yaranma səbəblərini, eləcə də inkişaf mexanizmini açmağa çalışıb. Uzun illər sürən araşdırmalar nəticəsiz qalmayıb. Türkiyəli alimlər həm xəstəliklərin yaranma mexanizmi, həm də müalicəsi ilə bağlı klassik tibbi baxış və bilgiləri üstələyən kəşflər ediblər. Məhz xəstəliklərin yaranma səbəbləri və mexanizmi haqqında mənimənənənən yeni fundamental bilgilər dərmanla müalicə perspektivini də reallaşdırıb. Hazırda dünyada arterial ürək damarlarının sərtləşməsi, daralması, tıxanması kimi halları aradan qaldırmaq üçün cərrahi müdaxiləyə üstünlük verilir. Türk mütəxəssislərinin kəşfinə qədər damarların terapiya ilə bərpasının mümkünliyünü istisna edirdi. Türkiyəli alimlər nəinki bunun mümkünliyünü təsbit edib, hətta əlacını - dərmanını belə tapıblar. Preparatlar klinik testlərdə müsbət nəticə verib. Tədqiqat qrupunun rəhbəri dərmanları öz üzərində belə sınaayıb. Preparatlar ABŞ-da yeni dərmanların tətbiqinə icazə verən DNA təşkilatı tərəfindən qəbul olunub. Bu dərmanların Türkiyədə tətbiqi və istehsalının təşkili üçün müvafiq dövlət orqanlarına, əcazılıq müəssisələrinə müraciət edilib. Alimlər tədqiqatın daha da genişləndirilməsi, həmçinin preparatların təkmilləşdirilməsi məqsədilə ölkədəki universitetlər, elm mərkəzləri ilə əməkdaşlığa açıq olduqlarını bildırıblər.

Beləliklə, yaxın gələcəkdə insanlar illər boyu dayandırılması və aradan qaldırılması mümkün olmayan arterial damar xəstəliklərindən cərrah bıçağı altına girmədən, sadə müalicə metodları

ilə qurtula biləcəklər. Damar sərtləşmələrinin, tutulmalarının, daralmalarının yaranma səbəb və mexanizminin önəmli dərəcədə açılması bu vaxta qədər əməliyyatla ürək damarları dəyişdirilmiş xəstələrdə sonradan (xəstəliyin yaranış səbəbi aradan qaldırılmadığı üçün) törəyə biləcək fəsadların qarşısının alınmasına, onların da tam müalicəsinə imkan verəcək.

Ekspertlərin fikrincə, kimya mühəndisliyindən, patologiyaya, genetikaya, kardiologiyaya və ürək-damar cərrahiyyəsinə, fizioterapiyaya qədər çox sayda elmi sahəni əhatə edən 32 nəfərlik tədqiqat qrupunun qazandığı önəmli elmi uğur Nobel mükafatına layiq görülə biləcək səviyyədə yüksəkdir. Türk alimlərinin müasir tibb elminə verdikləri bu elmi töhfə sayəsində yaxın zamanda arterial damarların sərtləşməsi, tıxanması, sıxılması, daralması, kirəcləşməsi kimi xəstəliklərin təməldən əmələ gəlməsinin qarşısını almaq mümkün olacaq.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI SƏHIYYƏ NAZİRLİYİ
AZƏRBAYCAN TİBB UNIVERSİTETİ

KAFEDRALAR ÜZRƏ AŞAĞIDAKI YERLƏRİ TUTMAQ ÜÇÜN MÜSABİQƏ ELAN EDİR

Kafedraların professorları (elmləri doktorları, professorlar):

- Onkologiya kafedrası - 1 yer
- Terapevtik və pediatrik propedevtikası kafedrası - 1 yer

Kafedraların dosentləri (təbbi üzrə fəlsəfə doktorları):

- Nevrologiya və tibbi genetik kafedrası - 1 yer
- İnsan anatomiyası kafedrası - 1 yer
- Normal fiziologiya kafedrası - 2 yer
- Histologiya, embriologiya və sitologiya kafedrası - 1 yer
- Ümumi və toksikoloji kimya kafedrası - 1 yer
- Azərbaycan dilli kafedrası - 1 yer
- Tibbi biologiya və genetik kafedrası - 1 yer

Kafedranın baş müəllimi:

- Ümumi və toksikoloji kimya kafedrası - 1 yer

Kafedraların assistentləri:

- III daxili xəstəliklər kafedrası - 1 yer (0,5 vahid)
- III daxili xəstəliklər kafedrası - 1 yer
- Ümumi cərrahlik və anesteziologiya kafedrası - 1 yer
- II cərrahi xəstəliklər kafedrası - 1 yer (0,25 vahid)
- II cərrahi xəstəliklər kafedrası - 1 yer
- Ailə təbabəti kafedrası - 1 yer
- Patoloji fiziologiya kafedrası - 1 yer
- Histologiya, embriologiya və sitologiya kafedrası - 1 yer
- Ümumi gigiyena və ekologiya kafedrası - 1 yer (0,5 vahid)
- Ümumi gigiyena və ekologiya kafedrası - 1 yer (0,5 vahid)
- Operativ cərrahlik və topoqrafik anatomiya kafedrası - 1 yer
- Ortopedik stomatologiya kafedrası - 1 yer (0,5 vahid)
- Ortopedik stomatologiya kafedrası - 1 yer (0,5 vahid)
- I uşaq xəstəlikləri kafedrası - 1 yer (0,5 vahid)

Müsbəqədə iştirak etmək üçün sənədlərin təqdim olunma müddəti elan qəzetdə («Təbib» qəzeti 31 yanvar 2014-cü il) dərc olunduğu gündən 30 gün keçənədəkdir. Sənədlər rektorun adına yazılmış ərizə ilə birlikdə aşağıdakı ünvana təqdim edilməlidir:
Bakı şəhəri- Az 1022, Bakıxanov küçəsi 23. Telefon: 597-10-08

GÜLÜŞ DÜNYASI

Professor imtahan verən tələbədən soruşur:

- Xəstəni tərlətmək lazım gələrsə, siz nə edərsiniz?
- Ona moruqlu çay verərəm.
- Kömək eləməsə?
- Aspirin verərəm, ayaqlarına isitqac qoyaram.
- Kömək eləməsə?

Hirsələnmiş tələbə:

- Göndərəm sizin yanınıza, imtahanal-deyə cavab verir.

Bir nəfər küçədə həkimə rast gəlir, ondan pulsuz məsləhət almaq niyyəti ilə:

- Doktor, siz soyuqlayanda nə edirsiniz?-deyə soruşur.

Həkim:

- Asqırıram,-deyir.

Xəstəni əməliyyat otağından palataya gətirirlər.

- Allaha şükür, hər şey qurtardı,-deyə xəstə dillənir.

Qonşu çarpayıda uzanmış xəstə:

- Hələ bilmək olmaz,-deyir. -Məni əməliyyat eləyəndən sonra məlum oldu ki, içəridə tampon qalıb, odur ki, yenidən əməliyyat eləməli oldular.
- Məndə isə alət qalmışdı,-deyə o biri xəstə söhbətə qarışır.

Bu vaxt cərrah içəri girib soruşur:

- Mənim papağımı gören olmayıb?

- Bütün həkimlik təcrübəm zamanı mən yalnız bir dəfə səhvə yol verməmişəm.

- O hansı səhvdir elə?

- Xəstələrimdən birini iki gəlişə sağaltmışam, sonra isə öyrənmişəm ki, o, milyonçu imiş.

- Doktor, mən hər şeyi unuduram. Deyin görüm, nə edim?

- Tez olun gəlişinizin pulunu verin.

Həkim həmkarına:

- Təsəvvür edirsinizmi, bu gecə saat 3-də telefon zəng çaldı. Dəstəyi götürəndə bir kişi bildirdi ki, elə bu saat onun yanına gəlməyəmə bağrı çatlayacaq. Mən xəstədən ünvanını soruşanda arvadım dedi ki, zəngi deyəsən ona edirlər...

Arvad ərinə:

- Əzizim, həkim mənə səyahətə çıxmağı məsləhət görür. Hara getsək yaxşıdır?
- Ayrı həkimin yanına,-deyə əri cavab verir.

Hazırladı:

Vəfa KƏLBİQIZI

Xalq təbabəti

Yarpız

○ Bu cinsin dünya florasının tərkibində 25 növü yayılmışdır. Bunlara, əsasən yer kürəsinin mülayim iqlim zonasında rast gəlmək olar. Belə ki, Qafqazda 8, o cümlədən Azərbaycanda isə 4 növü vardır. Su yarpızı, uzunyarpaq yarpızı, istiot yarpızı, pulqar yarpızı. Yarpızın yabanı növlərinə «yarpız nanəsi» də deyilir.

Su yarpızı. Bu, sürünən, uzun zoğlara malik çoxillik ot bitkisidir. Gövdəsinin hündürlüyü 30-40 (80) sm olub, düz və yaxud budaqlanan. Yarpaqları saplaqlı, uzunsov və xud ellipsvarı, uc bissəsi küt, sivri kənarları mişarşəkilli yaşıl rəngdədir. Çiçəkləri çoxsaylı olub, 2-3 ədəd şar formasında gövdənin qurtaracağında hamaşçiçəkdə toplanır. Çiçək tacı çəhrayı rəngdədir.

Uzunyarpaq yarpız özünəməxsus xoş iyə, ətirli efir yağına malik bitki sayılır. Çiçək və yarpaqlarının tərkibində 1,43 -3,33%-ə qədər efir yağı vardır. Efir yağından ətriyyat-kosmetika sənayesində müxtəlif diş pastalarının, sabunların, şipr ətir növünün və s. hazırlanmasında istifadə edilir. Ədviyyə kimi müxtəlif konserv məhsullarına, xörəklərə, qənnadı məmulatlarına qatqı kimi əlavə olunur.

Bunun efir yağı şəffaf, açıq sarı rəngli, xoş ətirlidir. Əsas tərkib hissəsini mentol, konuper, puleqon, karvakrol, limonen və s. təşkil edir. Yarpaqlarının tərkibindən 81,2-147,4 mq % C vitamini tapılmışdır. Efir yağından hazırlanmış bir çox preparatlardan ağrıkesici, qıcolmə, qızdırma xəstəliklərində istifadə edilir, sərincəşdirici və tərəvəzqətrici kimi də işlədilir.

Xalq təbabətində isə **istiot yarpızından** sakitləşdirici, ödqovucu, ürək sancısı, revmatizm, vəba və s. xəstəliklərin müalicəsində istifadə edilir. Cövhəri ağızda əmələ gələn iylerin aradan qaldırılmasında işlədilir. Göstərdiklərimizdən başqa, cövhərindən hemoroid, kəskin başağrıları, təze yarpaqlarını ağrıyan nahiyəyə düzməklə, ürəkbulanma, qusma, raxit, xənazir, sarılıq və s. xəstəliklərin müalicəsində istifadə edilir. Yarpağından hazırlanan cövhərindən və çaylardan mədə turşuluğunun artırılmasında, öd kisəsi ağrıların qarşısının alınmasında işlədilir. Efir yağından dezinfeksiyaedici, tərəvəzqətrici, müalicəvi çay, ətirli su, şirə və s. hazırlanır.

Dəmləməsi böyrəklərdə, oynaqlarda, sidik yolunda duz, kirəc, daş olan xəstələrə, mədəbağırısaq, sinə nahiyəsi ağrılarına yaxşı kömək edir, qan dövranını tənzimləyir. Yuxusuzluq zamanı 10-15 gün (əgər müalicə yaxşı təsir edibse) yatmadan əvvəl yarpızı qaynadıb suyunda vanna qəbul etmək məsləhətdir.

Özünəməxsus ətri və tərəvəti ilə məşhur sayılan istiot yarpızının yağından qənnadı fabrikində, ətriyyat, kosmetika sahəsində, diş pastalarının və eləcə də müxtəlif növ ətirli sabunların hazırlanmasında geniş istifadə edilir.

İstiot nanəsinin yağı isə "Zelenin damçası", "Validol", "Valokardin" kimi ürək dərmanlarının tərkibinə daxildir. Onun cövhəri (tink-turası) mədə ağrılarını sakitləşdirən ən yaxşı dərmandır.

Tərtib edən: Nübar Həkimova, biologiya üzrə fəlsəfə doktoru

Yaponiyada 70 milyon il əvvəl yaşamış tısbağa başı tapılmışdır

◆ Yaponiyada 70 milyon il əvvəl yaşamış dəniz tısbağasının daşlaşmış başı tapılmışdır. Cüzi dəyişikliyə uğramış baş, dünyada ilk belə tapıntı hesab olunur.

Yaponiyanın qərbində yerləşən daşlaşmış ərazidə axtarış aparən həvəskar tədqiqatçı tısbağa başını Hyogo prefekturasının Sumoto şəhərində beş il bundan əvvəl aşkar etmişdir. O, tapıntının tabaşir dövrünə aid qatda tapıldığını bildirmişdir.

Alimlər başın qalın dərilə tısbağaya məxsus olduğunu müəyyən etmişlər.

Yaponiya Vaseda Universitetinin professoru Ren Hirayama bildirmişdir ki, bu qiymətli tapıntı alimlərə dəniz tısbağalarının yaşayış tərzi, nə ilə qidalandığını müəyyən etməyə kömək edəcəkdir. Başın daşlaşması isə təkamül prosesini öyrənmək baxımından faydalı ola bilər.

Etibarsız sayılır

Stomatologiya fakültəsinin IV kurs, 703^ə qrup tələbəsi Şəgəyev Parsaei Şəhrəm qızının adına verilmiş tələbə bileti və qiymət kitabçası itdiyi üçün etibarsız sayılır.

II müalicə profilaktika fakültəsinin II kurs, 303^ə qrup tələbəsi Qulizadə Sevinc Nofəl qızının adına verilmiş tələbə bileti itdiyi üçün etibarsız sayılır.

Tibb işçiləri qəzəbin səbəblərini müəyyən etmişlər

◆ Qəzəb hər bir kəsə xas olan xüsusiyyətdir. Amma siz daha çox sakit vəziyyətdə deyil, aqressiv vəziyyətdə olursunuzsa, bu barədə düşünməlisiniz. Aqressiya vəziyyəti heç də tək cə psixoloji pozğunluqlardan irəli gəlmir, o həm də müxtəlif xəstəliklərdən xəbər verir.

Məsələn, hipertireoz, yəni qalxanabənzər vəzinin hiperaktivliyi insanda qəzəb doğura bilər. Bu, qalxanabənzər vəzinin normadan artıq tiroid hormonu ifraz etməsi səbəbindən qadınlarda daha çox müşahidə edilir.

Diabet qəflətən qəzəblənmə hallarının artmasına kömək edə bilər, belə ki, qanda şəkərin səviyyəsi orqanizmin və beynin müxtəlif toxumalarına güclü təsir göstərir ki, bu da bütün kimyəvi maddələrin, o cümlədən də serotoninin tarazsızlığına gətirib çıxarır.

Depressiya əsəbilik, narahatlıq və qəzəb doğurur.

Altsgeymer xəstəliyi ona görə belə vəziyyətə gətirib çıxarır ki, beynin müxtəlif sahələrinə, xüsusən də şəxsiyyət xarakteristikası üçün cavabdeh olan alın hissəsinə təsir göstərir.

Qaraciyərlə bağlı bəzi xəstəliklər, məsələn, hepatit və ya sirroz qaraciyər ensefalopatiyasına səbəb olur, bu isə sonradan xarakterdə qəzəb və deyingənlik kimi dəyişikliklər yarada bilər.

İnsult zamanı beynin bütün emosiyalara nəzarət edən alın hissəsi zədələnsə, bu da aqressiyaya gətirib çıxara bilər.

Baş redaktor
ELDAR İSMAYIL

Müəlliflərlə redaksiyanın
mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.
Əlyazmalar geri qaytarılmır.

Qəzet "Təbib" qəzetinin
kompüter mərkəzində yığılır, səhi-
fələnlir, "Bəxtiyar-4" İKŞ-də çap
olunur.

ÜNVANIMIZ:
Mərdanov qardaşları - 100
2-ci mərtəbə,
tel.: 595-24-97
tabibqazeti@gmail.com

Lisensiya N - 022633
İndeks -0269
Sayı 3500
Sifariş: 125